

RANG KOMPOTENTLI TIL BIRLIKLARINING MILLIY-MADANIY XUSUSIYATLARI.(ISPAN VA O'ZBEK TILLARI MISOLIDA).

Azizxo‘jayeva Nargiza Abdug‘apurovna

O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti Roman german filologiyasi fakulteti Ispan tili nazariy fanlar kafedrasi stajyor o‘qituvchisi

Annotatsiya: *Til nafaqat muloqotni osonlashtiradigan, balki jamiyat madaniyati, tarixi va qadriyatlarini aks ettiruvchi kuchli vositadir. Tilning qiziqarli jihatlaridan biri rang-barang til birliklarining kiritilishi bo‘lib, unda ranglar so‘z va iboralarda ma‘noni etkazish, his-tuyg‘ularni uyg‘otish va madaniy nuanslarni aks ettirish uchun ishlatiladi. Ushbu maqolada biz rang kompetensiyasiga ega bo‘lgan til birliklarining milliy-madaniy xususiyatlarini o‘rganamiz, turli tillar ranglarni o‘ziga xos tarzda qanday izohlashi va ishlatishini o‘rganamiz.*

Kalit so‘zlar: *rang kompotentli, milliy-madaniy xususiyatlar, jamiyat, ispan tili, idiomalar, qadriyat, ma‘no.*

Ranglar tilda muhim rol o‘ynaydi, ular madaniy ma‘nolarni o‘z ichiga olgan va hissiy tajribalarni uyg‘otadigan ramzlar bo‘lib xizmat qiladi. Turli madaniyatlar tarixiy, diniy va ijtimoiy ta‘sirlarga asoslangan ranglarga turli xil ma‘nolarni beradi. Natijada ranglar iboralar, iboralar va timsollar orqali tilga chuqur singib, jamiyatning qadriyat va e‘tiqodini aks ettiradi. Ispan tilida ranglar kundalik iboralar, idiomalar va madaniy simvolizmga murakkab tarzda to‘qilgan. Misol uchun, ispan tilidagi "rojo" (qizil) rangi ko‘pincha ehtiros, sevgi va intensivlik bilan bog‘liq. "Ver todo de color de rosa" (barcha narsani atirgul rangli ko‘zoynak orqali ko‘rish) iborasi ispan tilida so‘zlashuvchi jamoalarda qizil rangni pozitivlik rangi sifatida madaniy idrok etishni aks ettiradi.[2]

Xuddi shunday, ispan tilidagi "azul" (ko‘k) rangi xotirjamlik, xotirjamlik va barqarorlik bilan bog‘liq. "Estar en las nubes" (bulutlarda bo‘lish) iborasi ispan madaniyatida ko‘k rangning xayolparast ruhiy holat bilan bog‘liqligini ta‘kidlab, xayolparastlik yoki chalg‘itish tuyg‘usini bildiradi. Bundan farqli o‘laroq, Markaziy Osiyoda so‘zlashuvchi o‘zbek tilida ham ranglar va til o‘rtasidagi o‘ziga xos munosabat namoyon bo‘ladi. Ranglar o‘zbek urf-odatlarida muhim madaniy va ramziy ma‘noga ega bo‘lib, tilning so‘z boyligi va iboralariga ta‘sir qiladi. Jumladan, o‘zbek madaniyatidagi “yashil” rangi tabiat, o‘shish va farovonlik ramzidir. “yashil ko‘z” (yashil ko‘z) iborasi hasadni ifodalash uchun qo‘llanib, o‘zbek jamiyatida yashilning hasad bilan madaniy aloqadorligini aks ettiradi. Qolaversa, o‘zbek tili va madaniyatida “qizil” (qizil) rangi ko‘pincha baxt, bayram va hayot bilan bog‘liq. “Qizil kelin” iborasi quvonchli va bayramni anglatib, o‘zbek an‘analarida qizil rangning ijobiy ma‘nosini ta‘kidlaydi. Til birliklarining milliy-madaniy xususiyatlarini ispan va o‘zbek tillarida rang kompetensiyasi bilan solishtirganda, ranglarning har bir madaniy kontekstda qo‘llanishi va talqin qilinishida ham o‘xshashlik, ham farqli tomonlarini ko‘ramiz. Qizil rang ispan tilida ehtiros va muhabbat ramzi bo‘lsa, o‘zbek madaniyatida baxt va bayramni ifodalashi mumkin. Ushbu nuanslar rang kompetensiyasiga ega bo‘lgan til birliklarida o‘rnatilgan madaniy xilma-xillik va boylikni ta‘kidlaydi.[1]

Ranglar madaniy o'ziga xoslikni shakllantirishda va tildagi ijtimoiy me'yorlarga ta'sir qilishda muhim rol o'ynaydi. Ranglar ko'pincha madaniy qadriyatlar va e'tiqodlarni aks ettiruvchi ramziy ma'nolarga ega bo'ladi. Muayyan ranglar ma'lum madaniy o'ziga xosliklar yoki an'analar bilan bog'liq bo'lishi mumkin, bu odamlarning o'zini va boshqalarni jamiyatda qanday qabul qilishini shakllantiradi.[5]

Ranglar madaniy o'ziga xoslik va merosni ifodalash uchun ishlatilishi mumkin. Misol uchun, ma'lum ranglar ma'lum bir etnik guruh yoki millat bilan chambarchas bog'liq bo'lishi mumkin, bu o'ziga xoslikning vizual tasviri bo'lib xizmat qiladi. Ranglar jamiyatdagi ijtimoiy ierarxiya va maqomni bildirishi mumkin. Ba'zi madaniyatlarda ma'lum ranglar royalti yoki elita uchun ajratilgan bo'lishi mumkin, boshqalari esa oddiy odamlar bilan bog'liq bo'lishi mumkin. Ko'pgina madaniyatlarda ranglar ko'pincha jinsga bo'linadi, o'ziga xos ranglar an'anaviy ravishda erkaklik yoki ayollik bilan bog'liq. Ushbu gender me'yorlari odamlarning o'z shaxsiyatini qanday ifodalashiga va jamiyat talablariga mos kelishiga ta'sir qilishi mumkin. Ranglar madaniy an'analar va marosimlarda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Marosimlar, bayramlar va bayramlarda o'ziga xos ranglardan foydalanish madaniy me'yorlar va amaliyotlarni mustahkamlaydi, jamiyatda tegishlilik va davomiylik tuyg'usini kuchaytiradi. Ba'zi ranglar ijtimoiy me'yorlar va xatti-harakatlarga ta'sir qiluvchi ba'zi madaniyatlarda tabu yoki omadsiz deb hisoblanishi mumkin. Shaxslar madaniy e'tiqod va xurofotlarga rioya qilish uchun bu ranglardan foydalanish yoki kiyishdan qochishlari mumkin. Ranglar jamiyatdagi tasavvur va stereotiplarni shakllantirishi mumkin. Misol uchun, ma'lum ranglar o'ziga xos xususiyatlar yoki xususiyatlar bilan bog'liq bo'lishi mumkin, bu esa ular foydalanadigan yoki kiygan ranglarga asoslangan shaxslar haqida oldindan tasavvurga ega bo'lishga olib keladi. Ranglar badiiy ifodaning kuchli shakli bo'lib, ijtimoiy me'yorlar va madaniy konvensiyalarga qarshi chiqishi mumkin. Rassomlar xabarlarini etkazish, fikrni uyg'otish va an'anaviy me'yorlarni buzish uchun ko'pincha ranglardan ijodiy foydalanadilar. Umuman olganda, ranglar madaniy o'ziga xoslikni shakllantirishda va tildagi ijtimoiy me'yorlarga ta'sir qilishda ko'p qirrali rol o'ynaydi. Ranglarning madaniy ahamiyatini tushunish rang, o'ziga xoslik va jamiyat o'rtasidagi murakkab o'zaro ta'sir haqida tushuncha berishi mumkin.[3]

Xulosa:

Ispan va o'zbek tillarida rang kompetensiyasiga ega bo'lgan til birliklarining o'rganilishi ranglarning madaniy ahamiyati va ularning til iboralariga ta'siri haqida qimmatli ma'lumotlar beradi. Ranglarning tilga integratsiyalashuvini o'rganib chiqib, biz turli jamoalarning madaniy o'ziga xosliklari va ijtimoiy me'yorlarini chuqurroq tushunamiz. Til birliklarida ranglarning kiritilishi inson ifodasining xilma-xilligi va murakkabligidan dalolat beradi, ranglar hissiyotlar, qadriyatlar va madaniy simvolizmni til va madaniy chegaralar orqali qanday etkazishi mumkinligini ko'rsatadi. Xulosa qilib aytganda, rang kompetensiyasiga ega bo'lgan til birliklarining milliy-madaniy xususiyatlari til, rang va madaniyat o'rtasidagi murakkab munosabatlarga ajoyib tasavvur beradi. Ushbu til birliklarini o'rganish orqali biz insoniy ifoda boyligini va madaniyatning til xilma-xilligiga chuqur ta'sirini qadrlaymiz. Ranglar nafaqat tilga jo'shqinlik qo'shibgina qolmay, balki umumiy ma'no va tajribalar orqali shaxslar va jamoalarni bog'laydigan ko'priklar bo'lib ham xizmat qiladi.[4]

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Mahmudov N. - In search of ways of perfect study of the language...// Uzbek language and literature.-Tashkent, 2012.-№5.-B. 3-16.[1]
2. Akhmedova, daughter of Odinakhan Abdullajon. "Linguoculturalology as a cultural phenomenon of language". Foreign philology language • literature • educational scientific-methodical journal. 2019. -102-104.[2]
3. Telia V.N. Russian phraseology: semantic, pragmatic and linguocultural aspects. - M.: Shkola "Yaziki russkoy kulturi", 1196-S.222.[3]
4. Naemeh Nahavandi (2011)The Effect of Task-based Activities on EFL Learners' Reading Comprehension [4]
5. Bi Qiumin, A New Model of Mobile Reading: Interest-based and Social-based Social Reading. Research on Publishing and Distribution. Vol. 32(2013) No.4, p. 49-52[5]